

Mennyei mandarin

Az előző számunkban közölt összeállításnak az „Ukrán narancs” címet adtuk. Maradunk a déligyümölcsök piacán, ám még keletbre vándorolunk, messzire nézünk, de nem kecsgetjük az olvasót, hogy mélyre is látunk.

Nekünk Kína kell! Miért is? Mert hatalmas? Mert sejtelmes? Mert félelmetes? Dehogy! Egyszerűen azért, mert más. Mert nem értünk hozzá. Mert izgalmas dolgok történnek benne, körülötte és általa. Mert ha ránézünk, rögtön észrevesszük, mily unalmasak tudunk mi itt lenni: a Kárpát-medencében, Európában, a nyugati féltekén. Egzotikus unalom, ami vagyunk – mármint egzotikus, ha a Jangce partjáról vizsgáljuk magunkat. Abból a birodalomból, melyről azt szerettük hinni, olyannyira lomha, hogy még az idő is vonszolja magát benne. S meséltük kacarászva-idegenkedve az anekdotát Maóról – más változatban Csou En-Lajról –, aki, mikor megkérdezték, mit gondol a francia forradalomról, így válaszolt: túlságosan is közeli még az esemény ahhoz, hogy véleményyt formáljak róla.

Kövessük hát mi is a Nagy Kormányost – vagy miniszterelnökét –, és ne ítéljünk hamar. Higgyünk egy pillanatra Wang Huinak, aki – miközben bevezet bennünket a Tienanmen-téri sajnálatos események rejtelseibe – a rebellió inkább szociális, mint szabadelvű indítékait hangsúlyozza. Láthatóan azóta is azt gyászolja, hogy a pártvezetés a válságot leküzdendő, úgymond neoliberális eszközökhöz nyúlt a gazdaságpolitikában. A terrortól úgy látszik, még korai lenne beszélnie. A kettő furcsa elegyéről és a tőlük bajosan elvitatható, szélvészgyors gazdasági növekedésről bizonyára még korábbi. Vagy olvassuk Nyíri Pált, aki e növekedés szédítő következményeire figyelmeztet,

amikor a kínai népvándorlás magyar mikrovilágába enged betekintést. Itt bizony két mítosz, két büszkeség viaskodik egymással, a „globális modernizáló” és a „kisállami nyomorú”. Az utóbbit volt alkalmunk behatóan megismerni. Az előbbit nem ártana mihamarább. Addig is marad a sárga ... irigység.

A távlat csak látszólag történelmibb a válogatás nyitó beszélgetésében. Annyira azonban mindenképp az, hogy ismét meggyőzőn bennünket: ne törjünk pálcát ripsz-ropsz a fölött a kínai honpolgár fölött, aki, mint Wang, átsiklik a jogtipráson vagy akihez, akár a Nyíri által bemutatott migánsokhoz, nem ér fel annak gondolata, hogy „etnikai kisebbségi” legyen a lusta és kulturálatlan magyarok között. Mit is mond François Jullien? Csupa nemet: a kínai nem ismeri a meztelenség, a lét, a jog, a meggyőzés, a szabadság, és nem utolsósorban az idő európai fogalmát, miközben a világ megváltoztatásának kényszere helyett a „jósándékú opportunizmus”, a dolgok szabályozására való törekvés jellemzi. Nyugalom, türelem, egyensúly. Válgunk hát kínai bölcsökké, akik a helyi mondás szerint a torkuk helyett a sarukon lélegzenek?

Mielőtt kipróbálnánk, olvassunk inkább úti leveleket. Például Victor Segalenéit, aki művelt párizsi létére (lévén?) fejszével vágja le egy Buddha-szobor fejét, hogy hazavigye az élményt. Lovamat „orrszarvúbőr lovaglóstorommal móresre tanítom” – mondja –, majd kegyesen megbocsát egyik veszekedő szolgájának. Szerez és siet. De szereti a szépet.

Alighanem a torkán át veszi a levegőt.

Kovács János Mátyás